

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2025. № 10.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.10.129>

УДК 338.439:[658.5:330.34](477)

В. В. Скомаровський,

аспірант, Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3724-6664>

ОЦІНКА СТАНУ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

V. Skomarovskyu,

Postgraduate student, Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia

ASSESSMENT OF THE STATE OF FOOD SECURITY IN UKRAINE

Дослідження присвячене комплексній оцінці стану продовольчої безпеки України як ключової складової економічної стійкості держави в умовах війни та макроекономічної нестабільності. Обґрунтовано актуальність проблеми через необхідність гарантування фізичної та економічної доступності безпечних і якісних харчових продуктів, збереження продовольчої незалежності та формування стратегічних резервів. Мета роботи — проаналізувати рівень продовольчої безпеки України за інтегральними міжнародними індикаторами та національними макроекономічними показниками, ідентифікувати системні ризики та окреслити напрями державної політики для підвищення стійкості продовольчої системи. Методологічну основу становлять індикаторний підхід (Global Food Security Index, соціально-демографічні показники), аналіз динаміки ВВП, валової продукції сільського господарства у порівнянних цінах, а також оцінка фінансо-

вих результатів підприємств АПК. Отримані результати свідчать про середній загальний рівень продовольчої безпеки України з відносно кращими позиціями за економічною доступністю та якістю/безпекою харчів і вразливими — за наявністю та стійкістю/адаптацією. Структура аграрного виробництва характеризується домінуванням рослинництва (70–73 %), що забезпечує зернову складову та експортний потенціал, але посилює залежність від кон'юнктурних і кліматичних шоків; у тваринництві вагому роль відіграють господарства населення. Динаміка ВВП й аграрного виробництва демонструє падіння у 2022 р. з частковим відновленням у 2023 р., що вказує на наявний адаптаційний потенціал. Ідентифіковано ключові ризики: руйнація логістики та інфраструктури, дефіцит інвестицій і технологічної модернізації, зростання вартості МТР, епізоотичні загрози, валютні коливання, кадровий дефіцит і структурні дисбаланси у посівних площах. Практична значущість полягає у запропонованих напрямках політики: відновлення та модернізація інфраструктури зберігання і переробки, стимулювання інновацій та інвестицій у тваринництво, диверсифікація посівів, розвиток аквакультури, формування стратегічних резервів, страхові та стабілізаційні механізми, а також узгодження макроекономічної й аграрної політики для зниження імпортозалежності та підвищення стійкості внутрішнього виробництва. Наукова новизна полягає у поєднанні міжнародних індексів із національними макропоказниками та фінансовими метриками АПК для побудови цілісного профілю вразливостей і сильних сторін продовольчої системи України та виокремлення пріоритетів політики у воєнний і післявоєнний періоди.

The study provides a comprehensive assessment of Ukraine's food security as a key component of the country's economic resilience under conditions of war and macroeconomic instability. The relevance of the problem is substantiated by the need to guarantee physical and economic access to safe, high-quality food, preserve food independence, and build strategic reserves. The purpose of the work is to analyze Ukraine's level of food security using integrated international indicators and national macroeconomic metrics, to identify systemic risks, and to outline public policy directions to strengthen the resilience

of the food system. The methodological basis includes an indicator-based approach (Global Food Security Index and socio-demographic indicators), analysis of GDP dynamics, agricultural gross output in comparable prices, and evaluation of the financial performance of agri-food enterprises. The results point to an overall medium level of food security for Ukraine, with relatively stronger positions in affordability and food quality/safety, and vulnerabilities in availability as well as sustainability/adaptation. The structure of agricultural production is characterized by the dominance of crop farming (70–73%), which supports the grain component and export potential but heightens exposure to market and climatic shocks; in livestock production, household farms play a significant role. GDP and agricultural output show a decline in 2022 with partial recovery in 2023, indicating existing adaptive capacity. Key risks are identified: disruption of logistics and infrastructure, shortages of investment and technological modernization, rising costs of material and technical resources, epizootic threats, exchange-rate volatility, labor shortages, and structural imbalances in sown areas. The practical significance lies in the proposed policy avenues: restoration and modernization of storage and processing infrastructure; stimulation of innovation and investment in livestock; diversification of crop structure; development of aquaculture; formation of strategic reserves; insurance and stabilization mechanisms; and coordination of macroeconomic and agricultural policies to reduce import dependence and strengthen domestic production resilience. The scientific novelty consists in combining international indices with national macro-indicators and financial metrics of the agri-food sector to build an integrated profile of vulnerabilities and strengths of Ukraine's food system and to identify policy priorities for wartime and the post-war period.

Ключові слова: *продовольча безпека, економічна стійкість, агропромисловий комплекс, GFSI, ВВП, валова продукція сільського господарства, інфраструктура, державна політика.*

Keywords: *food security, economic resilience, agri-food sector, GFSI, GDP, agricultural gross output, infrastructure, public policy.*

Постановка проблеми. Забезпечення продовольчої безпеки є одним із пріоритетів державної політики будь-якої країни та визначається рівнем продовольчої незалежності держави, фізичною й економічною доступністю якісних і безпечних харчових продуктів населенню країни в обсязі, необхідному для здорового та активного життя.

Продовольча безпека як держави загалом, так і окремого регіону зокрема, досягається шляхом забезпечення населення продуктами харчування (основними критеріями є їхня якість, різноманітність, безпечність, розподіл між верствами населення, фізична та економічна доступність), створення необхідних стратегічних запасів (формування стратегічних резервів продовольства та валютних ресурсів для ввезення на територію держави або регіону відсутніх продуктів харчування і сировини), забезпечення продовольчої незалежності (стійке виробництво продовольства вітчизняними підприємствами, управління експортом та імпортом продовольства).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика продовольчої безпеки має глобальний вимір, що зумовлює активну увагу наукової спільноти та міжнародних організацій, які спеціалізуються на питаннях аграрної економіки та забезпечення населення продуктами харчування. Особливої актуальності ця тема набула у зв'язку з воєнними подіями в Україні і розкриті у працях таких вчених як: Алексеєнко Н.В., Бугай В.З., Байдала В.В., Бурлака О.М., Жураковський Є.С., Іванов В.Л., Калетнік Г.М., Козловський С.В., Козловський В.О., Кіреєва Є.А., Лимар В.В., Мазур Г.Ф., Павловський М.А., Сімех Ю.А., Скидан О.В., Тарасова О.О., Удовіченко М.О., Орехова Т.В., Хаджинов І.В., Шевченко А.В. та інших. Хоча у цій сфері вже є значні напрацювання, напрями забезпечення продовольчої безпеки держави в умовах війни та економічної нестабільності залишаються недостатньо розробленими.

Метою даного дослідження є оцінка стану продовольчої безпеки України за основними макроекономічними та міжнародними показниками суспільного розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. За даними Global Food Security Index 2022 (The Economist Group) Україна у 2022 році посіла 71-ше місце серед

113 країн світу з інтегральним показником 57,9 бала зі 100 можливих [1]. Це свідчить про середній рівень продовольчої безпеки, з наявністю як сильних сторін, так і суттєвих проблемних аспектів, рис. 1.

Аналіз компонентів індексу (рис. 1) показує наступне:

- Доступність (Affordability) – 66,6 бали, 65-те місце. Україна займає середні позиції за економічною доступністю продовольства, що відображає співвідношення доходів населення до цін на харчові продукти, а також ефективність соціальних і продовольчих програм.
- Наявність (Availability) – 48,1 бали, 93-тє місце. Це один із найслабших компонентів індексу для України. Низький показник свідчить про значні ризики у сфері безперервного забезпечення продуктами харчування, що зумовлено воєнними діями, порушенням логістики, зниженням виробничих потужностей та впливом кліматичних факторів.
- Якість та безпека (Quality and Safety) – 71,3 бали, 52-ге місце. Україна демонструє відносно високі стандарти якості та безпечності харчових продуктів, що пов'язано з впровадженням санітарних і фітосанітарних норм, а також адаптацією законодавства до вимог ЄС.
- Стійкість та адаптація (Sustainability and Adaptation) – 43,5 бали, 94-те місце. Найнижчий показник серед усіх категорій. Він свідчить про обмежену здатність аграрного сектору та продовольчої системи України адаптуватися до довгострокових ризиків, зокрема кліматичних змін, деградації ґрунтів та зовнішньоекономічних шоків.

Додаткові соціально-демографічні показники, наведені в індексі, демонструють:

- рівень недоїдання – 2,8 %,
- затримку росту у дітей – 15,9 %,
- недостатню масу тіла у дітей – 4,1 %,
- поширеність ожиріння – 26,1 %,
- індекс людського розвитку (HDI) – 0,78 (категорія «вище середнього»).

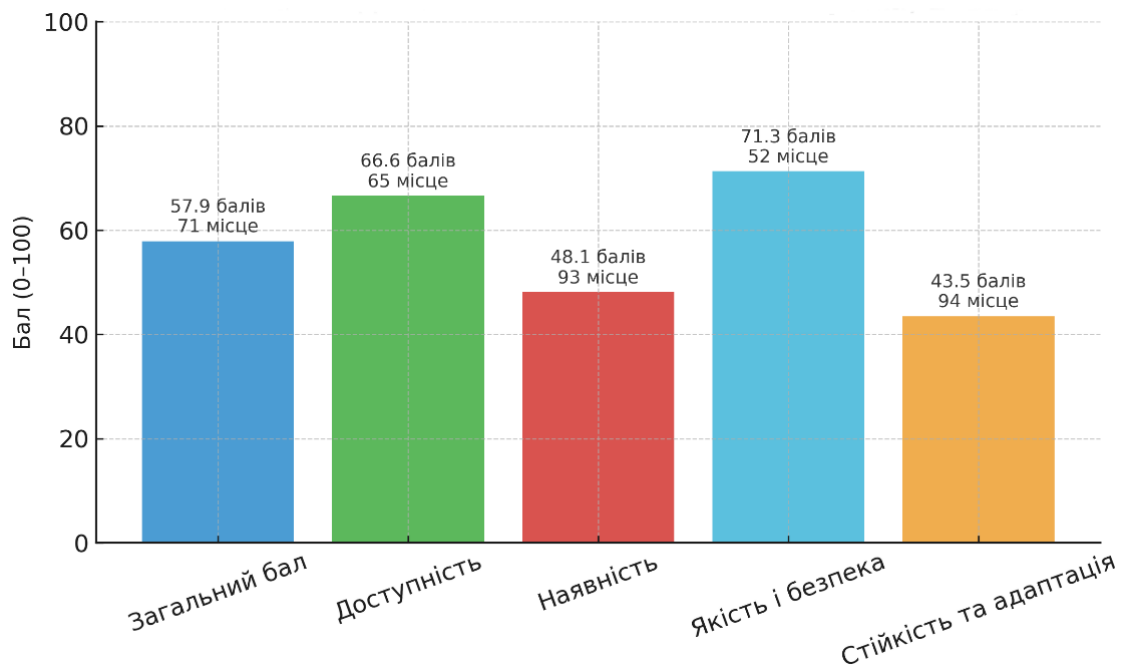

Рис. 1. Значення глобального індексу продовольчої безпеки України, 2022 рік

У цілому, результати свідчать, що головними викликами для України з 2022 року залишалися забезпечення стабільної наявності продовольства та підвищення стійкості продовольчої системи, тоді як якість і безпечність продуктів та економічна доступність перебували на відносно вищому рівні. Це підкреслює необхідність комплексних заходів державної політики, спрямованих на модернізацію агропромислового комплексу, розвиток інфраструктури та підвищення адаптивності продовольчого сектору до кризових ситуацій та забезпечення стійкості вітчизняного виробництва.

Стійкість виробництва достатніх обсягів якісної продукції повністю залежить від ефективності фінансово-господарської діяльності підприємств АПК, які у своєму виробництві використовують вітчизняну сировину та матеріально-технічну базу.

Механізм забезпечення продовольчої безпеки держави представлено на рис. 2. Дана схема відображає ідеальний сценарій реалізації діяльності підприємств агропромислового комплексу України з метою забезпечення повної продовольчої незалежності, у зв'язку з чим на схемі відсутній імпорт. Насправді ж

роль імпорту у виробництві продовольства залишається помітною, зокрема імпорту окремих видів сільськогосподарської продукції та продуктів харчування, а також сільськогосподарської сировини з інших країн. Необхідність такого імпорту зумовлена забезпеченням населення товарами, які не виробляються в Україні через кліматичні умови, сезонність виробництва або економічну доцільність, а також підтримкою стабільності продовольчих ринків у періоди неврожаю чи кризових ситуацій. Водночас пріоритетом залишається розвиток вітчизняного виробництва, підвищення його ефективності та конкурентоспроможності з метою поступового скорочення залежності від імпорту та зміцнення продовольчої безпеки країни.

Рис. 2. Механізм ідеального сценарію забезпечення продовольчої безпеки держави

На основі аналізу наукових праць вітчизняних дослідників виокремимо такі основні ризики, які загрожують стану продовольчої безпеки України у найближчому майбутньому [2, 3, 4]:

- відсутність вітчизняних аналогів імпортного обладнання харчової промисловості, що є причиною зниження темпів модернізації агропромислового комплексу (зусиллями вітчизняного машинобудування та приладобудування).
- збільшення частки посівних площ під технічні культури, що зменшує частку продовольчих культур, а також щорічне використання посівних площ зі сто відсотковою інтенсивністю (виснаження ґрунтів).
- недостатньо розвинена інфраструктура транспортування та зберігання харчової продукції.
- зростання цін на матеріально-технічне забезпечення.
- вплив макроекономічних факторів.
- зміна валютної кон'юнктури.
- епізоотичні ризики (вірусні захворювання сільськогосподарських тварин, у тому числі імпортованих).

Основними загрозами продовольчої безпеки України є:

- геополітичні та економічні ризики, війна;
- політична ситуація;
- перевищення порогового рівня імпорту;
- диспропорція цін на продовольчому ринку;
- низька платоспроможність населення.

За наявності зазначених ризиків виникають загрози продовольчій безпеці, які в подальшому можуть призвести до недотримання порогових критеріїв її забезпечення.

З огляду на перелічені ризики, а також на той факт, що виробництво сільськогосподарських товарів, ресурсів і продуктів харчування силами підприємств аграрної сфери та харчової промисловості часто є нерентабельним, що негативно впливає на якість, економічну та фізичну доступність продовольства, ще раз під-

тверджується необхідність державної підтримки агропромислового комплексу країни шляхом реалізації заходів державного регулювання.

Також виокремлено ризики, що загрожують продовольчій безпеці країни та потребують особливої уваги, для усунення яких необхідно вжити низку заходів державного регулювання:

- низький рівень платоспроможності населення;
- недостатній рівень розвитку внутрішньої інфраструктури;
- низька інноваційна та інвестиційна активність;
- скорочення національних генетичних ресурсів;
- дефіцит кваліфікованих робітничих кадрів;
- диспропорція рівня життя населення в містах і сільській місцевості;
- штучні конкурентні переваги іноземної продукції.

Окрім довгострокових факторів, що можуть впливати на продовольчу безпеку, існують і короткострокові ризики, до яких можна віднести тимчасове розходження у динаміці змін роздрібних продовольчих цін та доходів населення.

Валовий внутрішній продукт (ВВП) є ключовим інтегральним показником, що відображає загальний обсяг вироблених у країні товарів і послуг та слугує базовим індикатором економічної стійкості держави [5]. Його динаміка дає змогу оцінити здатність економіки протистояти внутрішнім і зовнішнім шокам, забезпечувати належний рівень доходів населення та підтримувати інвестиційну активність (див. рис. 3). Для оцінки стану продовольчої безпеки ВВП має особливе значення, оскільки рівень економічного розвитку безпосередньо впливає на платоспроможність населення, обсяги фінансування аграрного сектору, модернізацію виробничих потужностей та здатність держави підтримувати стабільне постачання продуктів харчування.

Графік динаміки валового внутрішнього продукту України у фактичних цінах за 2010-2023 рр. відображає стійке зростання макроекономічних показників у довгостроковій перспективі з окремими періодами уповільнення та спаду, що корелюють із кризовими явищами в економіці та соціально-політичними потрясіннями. Сукупний обсяг ВВП зріс із 1,08 трлн грн у 2010 р. до 6,63 трлн грн у

2023 р., що зумовлено як реальним економічним зростанням у окремі періоди, так і впливом інфляційного чинника. Показник ВВП на душу населення демонструє аналогічну позитивну динаміку, зростаючи від 24,8 тис. грн у 2010 р. до понад 131,7 тис. грн у 2021 р., хоча дані за 2022-2023 рр. не повні через вплив війни. У 2022 р. спостерігається зниження загального ВВП на тлі повномасштабної збройної агресії, що супроводжувалося падінням обсягів виробництва, скороченням експорту та руйнуванням інфраструктури, однак у 2023 р. зафіксовано часткове відновлення, що свідчить про адаптивність економіки до кризових умов. Загалом, динаміка графіка підкреслює важливість зміцнення економічної стійкості, диверсифікації виробництва та підтримки інвестиційного клімату як ключових факторів макрофінансової стабільності України.

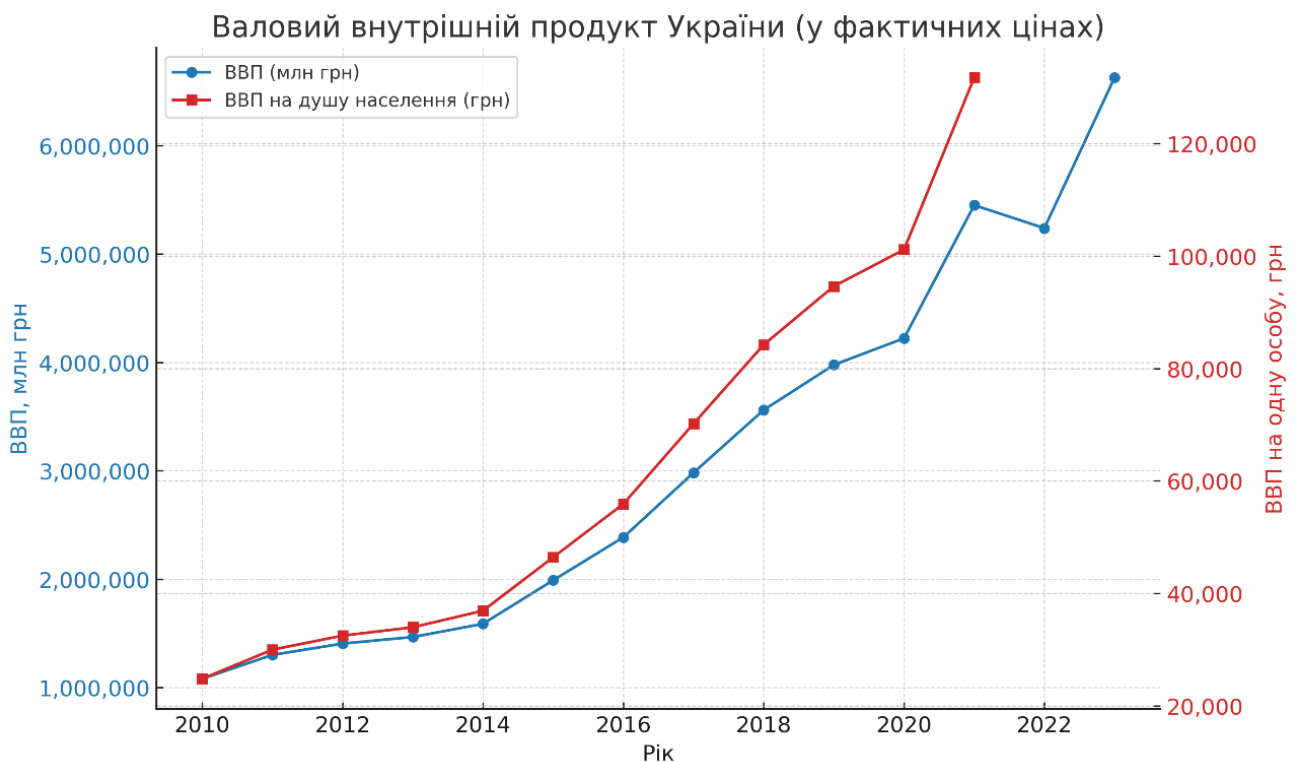

Рис. 3. Валовий внутрішній продукт України

Хоча номінальні значення ВВП зростають, але темпи його реального приросту демонструють значні коливання, відображаючи чутливість економіки до кризових факторів (див. рис. 4) [6].

Позитивна динаміка спостерігалася у 2000 р. (5,9 %), 2010 р. (4,1 %), 2019 р. (3,2 %) та 2021 р. (3,4 %), що свідчило про періоди економічного відновлення.

Водночас у кризові роки зафіксовано глибокі спади: -9,8 % у 2015 р. на тлі військової агресії та економічної дестабілізації, -3,8 % у 2020 р. внаслідок пандемії COVID-19 та особливо різке падіння на -28,8 % у 2022 р. через повномасштабну війну, що підкреслює високу вразливість макроекономічної системи України.

Згідно з низкою вітчизняних дослідників, основною ресурсною базою продовольчої безпеки, а особливо продовольчої незалежності, є сільське господарство, і для оцінки їхнього рівня необхідно враховувати особливості агрокліматичного потенціалу регіонів та чинники продовольчого забезпечення.

Рис. 4. Темпи приросту (зниження) ВВП України до попереднього року

Валова продукція сільського господарства – це загальна вартість усієї продукції, виготовленої у сферах рослинництва та тваринництва за певний проміжок часу, зазвичай протягом року. Даний показник характеризує сумарний обсяг виробництва в аграрному секторі та слугує інструментом оцінювання його економічної ефективності [7]. У табл. 1 представлено динаміку змін обсягів виробництва валової продукції сільського господарства України у порівнянних цінах 2012 року.

Таблиця 1. Обсяг виробництва валової продукції сільського господарства (у порівнянних цінах 2012 р., млрд. грн.) в Україні

Роки	Всі категорії господарств			У тому числі:						Відхилення до 2012 р.	
				сільськогосподарські підприємства			господарства населення				
	валова про-дук-ція	з неї:		валова про-дук-ція	з неї:		валова про-дук-ція	з неї:			
		рос-лин-ниц-тва	тва-рин-ниц-тва		рос-лин-ниц-тва	тва-рин-ниц-тва		рос-лин-ниц-тва	тва-рин-ниц-тва		
2012	216,6	145,8	70,7	110,1	80,5	29,6	106,5	65,4	41,1	+/-	%
2013	246,1	172,1	74,0	133,7	101,2	32,4	112,4	70,8	41,6	29,5	13,6
2014	251,4	177,7	73,7	139,1	105,5	33,5	112,4	72,2	40,2	34,8	16,1
2015	239,5	168,4	71,0	131,9	99,58	32,3	107,5	68,8	38,7	22,9	10,6
2016	254,6	185,0	69,6	145,1	113,4	31,7	109,5	71,6	37,9	38	17,5
2017	265,0	193,5	71,5	150,0	117,0	33,0	115,0	76,5	38,5	48,4	22,4
2018	270,2	200,0	70,2	155,3	120,8	34,5	114,9	79,2	35,7	53,6	24,8
2019	280,3	210,1	70,2	160,0	125,0	35,0	120,3	85,1	35,2	63,7	29,4
2020	285,0	215,0	70,0	165,0	130,0	35,0	120,0	85,0	35,0	68,4	31,6
2021	290,0	220,0	70,0	170,0	135,0	35,0	120,0	85,0	35,0	73,4	33,9
2022	275,0	205,0	70,0	160,0	125,0	35,0	115,0	80,0	35,0	58,4	27,0
2023	280,0	210,0	70,0	165,0	130,0	35,0	115,0	80,0	35,0	63,4	29,2

Аналіз наведених у табл. 1 даних про обсяг виробництва валової продукції сільського господарства України у порівнянних цінах 2012 року з позиції забезпечення продовольчої безпеки свідчить про такі тенденції:

- у 2012-2019 роках аграрний сектор демонстрував стабільне зростання валової продукції, що сприяло підвищенню рівня самозабезпечення продовольством. Зростання обсягів виробництва дозволяло покривати внутрішні потреби та формувати експортний потенціал, зменшуючи залежність від імпорту;
- після досягнення максимальних обсягів у 2021 році (290,0 млрд грн) у 2022 році відбулося різке скорочення виробництва на 5,2 %, що зменшило буфер продовольчої безпеки країни. Це падіння пов'язане з війною, втратою частини виробничих потужностей, ускладненням логістики та зменшенням обсягів виробництва в окремих регіонах;
- домінування рослинництва (70-73 % у структурі виробництва) створює сприятливі умови для забезпечення зернової безпеки, але знижує гнучкість у випадку криз у тваринницькій галузі. Водночас господарства населення, які виробляють значну частку продукції тваринництва, відіграють важливу роль у

збереженні продовольчого різноманіття та доступності м'ясо-молочних продуктів для населення;

- часткове відновлення обсягів у 2023 році (280,0 млрд грн) свідчить про адаптаційний потенціал аграрного сектору. Проте для стійкого зміцнення продовольчої безпеки потрібне подальше відновлення виробничих потужностей, інвестиції у тваринництво та розвиток систем зберігання й переробки продукції.

З позиції продовольчої безпеки важливим індикатором розвитку аграрного сектору виступає чистий прибуток, адже саме він відображає фінансову стійкість підприємств та їхню здатність забезпечувати безперервне виробництво продовольства. Чистий прибуток розраховується як різниця між прибутком (збитком) до оподаткування та сумою податку на прибуток [8]. На рис. 5 за даними [9] наведено ключові фінансово-економічні показники діяльності підприємств аграрного сектору України, що мають безпосередній вплив на продовольчу безпеку країни.

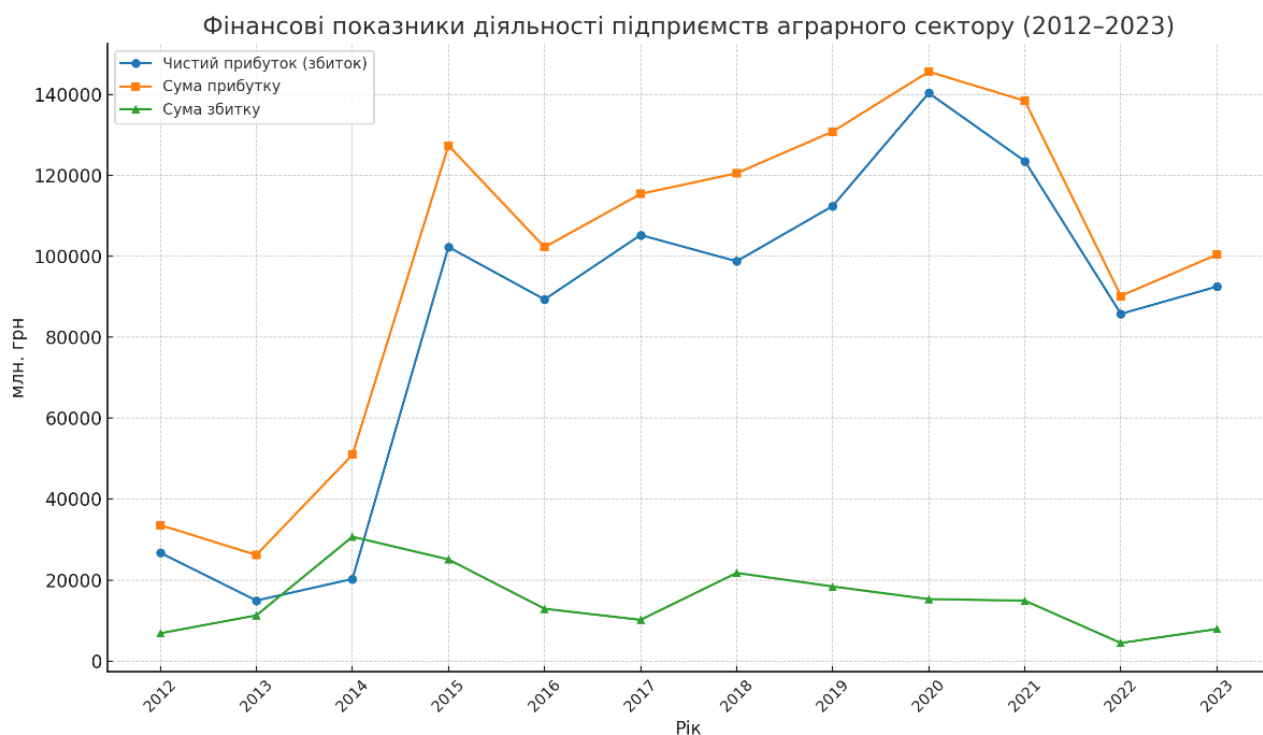

Рис. 5. Фінансові показники діяльності підприємств аграрного сектору України, 2012-2023 р.

Графік 5 свідчить про загальну тенденцію зростання фінансових результатів підприємств аграрного сектору України у 2012-2023 рр., що має безпосереднє

значення для продовольчої безпеки держави. Чистий прибуток після різкого піднесення у 2015-2020 рр. дещо скоротився у 2021-2023 рр., проте залишився на високому рівні. Показники суми прибутків суттєво перевищують збитки, а частка прибуткових підприємств у більшості років перевищує 85-90 %. Це свідчить про фінансову стійкість аграрного сектору, його здатність забезпечувати стабільне виробництво продовольства та формувати економічні ресурси для адаптації до ринкових і кліматичних викликів, що є критично важливим для гарантування продовольчої безпеки України. Продовольча безпека України формується під впливом як внутрішніх, так і зовнішніх факторів, що відображається у стані сільськогосподарства, динаміці виробництва основних продуктів, стійкості аграрного сектору до кризових явищ і здатності забезпечувати населення необхідними ресурсами. Аналіз ключових показників (див. табл. 2.) дає змогу визначити сильні й слабкі сторони продовольчої системи та виробити рекомендації щодо її покращення.

Таблиця 2. Стан продовольчої безпеки України та рекомендації щодо його покращення

№	Сильні сторони	Слабкі сторони	Рекомендації
1	Відносно високі показники якості та безпечності продуктів; економічна доступність	Низька наявність продуктів; слабка стійкість продовольчої системи	Зміцнення внутрішнього виробництва, формування стратегічних резервів
2	Геостратегічне значення аграрного сектору; експортний потенціал	Війна, залежність від імпорту, деградація ґрунтів, диспропорції на ринку	Відновлення інфраструктури, інвестиції в агротехнології, підготовка кадрів
3	Наявність програм підтримки АПК	Висока імпортозалежність; недостатня модернізація	Скорочення імпорту, стимулювання інновацій, розвиток логістики
4	Зростання ВВП у сприятливі періоди підтримувало розвиток АПК	Сильна залежність від макроекономічних коливань	Узгодження економічної та аграрної політики, стабілізація інвестиційного клімату
5	Потенціал швидкого відновлення після криз	Падіння ВВП у 2015, 2020 та 2022 рр. зумовило втрату площ і виробництва	Державна підтримка у воєнний час, збереження посівів і тваринництва

Продовження таблиці 2.

№	Сильні сторони	Слабкі сторони	Рекомендації
6	Домінування зернових гарантує експорт і валютні надходження	Дефіцит овочевих і кормових культур, зростання імпортозалежності	Диверсифікація посівів, розвиток переробки та зберігання
7	Сільське господарство – ключ до продовольчої безпеки	Висока чутливість до кризових явищ	Мінімізація ризиків шляхом страхової підтримки та стабілізаційних фондів
8	Зростання урожайності зернових, соняшнику та овочів	Стабільність лише картоплі; зниження у деяких культурах у кризові роки	Інвестиції в інтенсивні технології садівництва та овочівництва
9	Птахівництво – найбільш стійка галузь	Значне скорочення поголів'я ВРХ, свиней та овець	Відновлення тваринництва, підтримка племінної бази
10	Стабільність виробництва яєць	Скорочення виробництва м'яса та молока; занепад вівчарства	Програми підтримки білкової продукції, стимулювання молочного сектору
11	Висока продуктивність молочного скотарства у підприємствах	Технологічний розрив між підприємствами та господарствами населення	Технологічна модернізація малих господарств, кооперація
12	Потенціал розвитку аквакультури	Скорочення вилову риби у 10 разів; критично низькі обсяги	Розвиток рибництва, підтримка відновлення водних угідь
13	Висока частка прибуткових агропідприємств (>85%)	Залежність від зовнішніх ринків і криз	Зміцнення внутрішнього ринку, підтримка фермерів

Україна має значний аграрний потенціал, проте його реалізація стримується кризовими явищами, війною та структурними дисбалансами. Сильні сторони — висока продуктивність окремих галузей, експортний потенціал та економічна доступність продуктів. Водночас слабкі сторони — скорочення поголів'я худоби, низька стійкість продовольчої системи, імпортозалежність і падіння рибної галузі. Рекомендації зосереджуються на модернізації виробництва, диверсифікації, розвитку інфраструктури та підтримці внутрішнього виробника для підвищення стійкості продовольчої безпеки.

Висновки. За результатами GFSI-2022 Україна має середній рівень продовольчої безпеки (71-ше місце; 57,9 бала) з відносно вищими показниками економічної доступності (66,6) та якості/безпеки (71,3), але з критичними слабкими місцями у наявності (48,1) та стійкості й адаптації (43,5). Поєднання цих харак-

теристик означає, що головні виклики зосереджені саме у безперервному забезпеченні та довгостроковій адаптивності продовольчої системи, тоді як соціально-демографічні індикатори (зокрема недоїдання 2,8 % і HDI 0,78) підкреслюють важливість підтримки фізичної та економічної доступності харчів. Такий профіль прямо обмежує здатність економіки підтримувати стійке зростання, адже дефіцити у наявності й адаптації посилюють чутливість до шоків, що відображається на динаміці ВВП (падіння у 2022 р. та лише часткове відновлення у 2023 р.).

Валова продукція сільського господарства України зростала до 2021 р. (290,0 млрд грн у цінах 2012 р.), у 2022 р. зафіксовано спад на 5,2 % і часткове відновлення у 2023 р. (280,0 млрд грн), що свідчить про наявний адаптаційний потенціал сектору. Структурно домінує рослинництво (70-73 %), тоді як вага роль господарств населення у тваринництві підтримує різноманітність продовольчого кошика. Фінансові показники підприємств агросектору демонструють перевагу прибутків над збитками та високу частку прибуткових виробників у 2012-2023 рр., що створює підґрунтя для модернізації, розвитку інфраструктури зберігання і логістики та підвищення ефективності виробництва. З урахуванням ідентифікованих ризиків (воєнні та логістичні обмеження, інфраструктурні вузькі місця, ці-нові й валютні коливання, епізоотичні загрози) підтверджено необхідність державної підтримки АПК, формування стратегічних резервів і підвищення адаптивності продовольчої системи як базису економічної стійкості.

Література

1. Global Food Security Index 2022. The Economist Group. URL: <https://impact.economist.com/sustainability/project/food-security-index/>
2. Забезпечення стійкого економічного розвитку агропромислового комплексу регіону. Монографія. За ред. С. В. Козловського. Вінниця : Меркьюрі-Поділля. 2016. 258 с.
3. Козловський С. В., Бурлака О. М. Методи державної підтримки стійкості розвитку аграрної галузі регіону в умовах кризового стану економіки Укра-

їни. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2014. № 5. Ч. 1. С. 192-196.

4. Козловський С. В., Мазур Г. Ф., Козловський В. О., Жураківський Є. С. Економічна безпека аграрної галузі України в умовах інституційних трансформацій. Монографія : Вінниця: Твори. 2019. 272 с.

5. Козловський С. В., Скомаровський В. В., Солоненко Ю. В., Довгальок Ю. С. Оцінка стійкості економічного розвитку України в умовах війни. Інвестиції: практика та досвід. 2025. № 9. С. 78-82.

6. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. 2025. URL: <http://ukrstat.gov.ua>

7. Wood L. D., Bollman F. H. An evaluation of the estimates of gross domestic agricultural output as used in input-output studies with particular reference to the western states. The Annals of Regional Science. 1968. Vol. 2, pp. 41-58.

8. Берест М., Корольова, А. Аналіз сучасного стану аграрного сектору економіки України. Молодий вчений. 2022. Вип. 1(101). С. 219-226.

9. Статистичний щорічник України 2023. Державна служба статистики України. 2024. 268 с. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2023/zb/11/year_23_u.pdf

References

1. The Economist Group (2022), "Global Food Security Index", available at: <https://impact.economist.com/sustainability/project/food-security-index/> (Accessed 05 July 2025).

2. Kozlovskiy, S.V. (2016), Zabezpechennia stiikoho ekonomichnoho rozvytku ahropromyslovoho kompleksu rehionu [Ensuring sustainable economic development of the agro-industrial complex of the region], Merkuri-Podillia, Vinnytsia, Ukraine.

3. Kozlovskiy, S.V. and Burlaka, O.M. (2014), "Methods of state support for the sustainability of the agricultural sector development in the conditions of Ukraine's

economic crisis", *Naukovyi Visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu*, vol. 5, part 1, pp. 192-196.

4. Kozlovskiy, S.V. Mazur, H.F. Kozlovskiy, V.O. and Zhurakovskiy, Ye.S. (2019), *Ekonomichna bezpeka ahraryoi haluzi Ukrainy v umovakh instytuttsiinykh transformatsii* [Economic security of the agricultural sector of Ukraine in the context of institutional transformations], Tvory, Vinnytsia, Ukraine.

5. Kozlovskiy, S.V. Skomarovskiy, V.V. Solonenko, Yu.V. and Dovhaliuk, Yu.S. (2025), "Assessment of the sustainability of Ukraine's economic development under wartime conditions", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 9, pp. 78-82.

6. State Statistics Service of Ukraine (2025), available at: <http://ukrstat.gov.ua> (Accessed 05 July 2025).

7. Wood, L.D. and Bollman, F.H. (1968), "An evaluation of the estimates of gross domestic agricultural output as used in input-output studies with particular reference to the western states", *The Annals of Regional Science*, vol. 2, pp. 41-58.

8. Berest, M. and Korolova, A. (2022), "Analysis of the current state of the agricultural sector of Ukraine's economy", *Molodyi Vchenyi*, vol. 1 (101), pp. 219-226.

9. State Statistics Service of Ukraine (2024), *Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy 2023* [Statistical Yearbook of Ukraine 2023], Kyiv, Ukraine, available at: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2023/zb/11/year_23_u.pdf (Accessed 05 July 2025).

Стаття надійшла до редакції 02.10.2025 р.